

II. TEXTOS EN TRAMITACIÓ

A. PROJECTES DE LLEI

Projecte de llei de camins ramaders de la Comunitat Valenciana (RE número 54.711)

PRESIDÈNCIA DE LES CORTS VALENCIANES

La Mesa de les Corts Valencianes, en la reunió del 28 de novembre de 2006, ha acordat tramitar el Projecte de llei de camins ramaders de la Comunitat Valenciana (RE número 54.711).

D'acord amb el que disposen els articles 107 i 108 del RCV, s'ordena la tramesa a la Comissió d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, i la publicació en el *Butlletí Oficial de les Corts Valencianes*.

Els diputats i les diputades i els grups parlamentaris disposen d'un termini de 15 dies hàbils, comptadors a partir de l'endemà de la publicació en el BOCV, per a la presentació d'esmenes.

Palau de les Corts Valencianes,
València, 28 de novembre de 2006

El president,
Julio de España Moya

PROJECTE DE LLEI DE CAMINS RAMADERS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Exposició de motius

La Comunitat Valenciana disposa d'un ric patrimoni de camins ramaders, que conformen una xarxa de 16.000 quilòmetres. Es distribueixen per tot el seu territori i permeten la comunicació entre comarques i paisatges, i també el trànsit ramader on encara n'hi ha.

Aquests camins i vies tenen el seu origen en el trasllat dels ramats als pastos hivernals al novembre i als estivals al maig. Històricament els camins ramaders es van institucionalitzar des del segle XIII i van ser protegits pels reis. Es cobraven impostos als ramaders en travessar ponts i fronteres de senyories i regnes. Això no obstant, l'inevitable pas per cultius i pastos particulars va generar un conflicte secular entre ramaders i llauradors que es va decantar a favor dels ramaders fins mitjan del segle XVII quan la llana va deixar de ser un lucratiu ingrés per a la Corona.

Pel que fa al Regne de València, va conservar durant segles un ordenament pecuari distint dins de la tradició de l'antiga Corona d'Aragó. Així la interrelació amb Aragó i la preeminència del poder local enfront del model centralista de Castella van donar forma a un model amb unes característiques pròpies i singulars. Així, a diferència de la transhumància clàssica castellana, en la qual l'intercanvi es donava generalment entre pastius septentrionals i meridionals molt allunyats entre ells, en els territoris de l'antic regne l'alternança es va donar, majoritàriament, entre pastius serrans i les planes agrícoles litorals relativament pròxims.

D'altra banda, la mateixa importància de l'activitat ramadera va configurar de manera distinta l'ordenació del

II. TEXTOS EN TRAMITACIÓN

A. PROYECTOS DE LEY

Proyecto de ley de vías pecuarias de la Comunitat Valenciana (RE número 54.711)

PRESIDENCIA DE LAS CORTES VALENCIANAS

La Mesa de las Cortes Valencianes, en la reunión del día 28 de noviembre de 2006, ha acordado tramitar el Proyecto de ley de vías pecuarias de la Comunidad Valenciana (RE número 54.711).

De acuerdo con lo que disponen los artículos 107 y 108 del RCV, se ordena la tramitación a la Comisión de Agricultura, Ganadería y Pesca, y la publicación en el *Butlletí Oficial de les Corts Valencianes*.

Los diputados, las diputadas y los grupos parlamentarios disponen de un plazo de 15 días hábiles, a contar a partir del día siguiente de la publicación en el BOCV, para la presentación de enmiendas.

Palau de les Corts Valencianes
Valencia, 28 de noviembre de 2006

El presidente,
Julio de España Moya

PROYECTO DE LEY DE VÍAS PECUARIAS DE LA COMUNIDAD VALENCIANA

Exposición de motivos

La Comunitat Valenciana cuenta con un rico patrimonio de vías pecuarias, que conforman una red de 16.000 kilómetros. Se distribuyen por todo su territorio y permiten la comunicación entre comarcas y paisajes, así como el tránsito ganadero donde todavía existe.

Estos caminos y vías tienen su origen en el traslado de los ganados a los pastos hivernals en noviembre y a los estivales en mayo. Históricamente las vías pecuarias se institucionalizaron desde el siglo XIII siendo protegidas por los Reyes. Se cobraban impuestos a los ganaderos al atravesar puentes y fronteras de Señoríos y Reinos. No obstante lo cual, el inevitable paso por cultivos y pastos particulares generó un conflicto secular entre ganaderos y labradores que se decantó a favor de los ganaderos hasta mediados del siglo XVII cuando la lana dejó de ser un lucrativo ingreso para la Corona.

Por lo que respecta al Reino de Valencia, conservó durante siglos un ordenamiento pecuario distinto dentro de la tradición de la antigua Corona de Aragón. Así la interrelación con Aragón y la preeminencia del poder local frente al modelo centralista de Castilla fueron dando forma a un modelo con unas características propias y singulares. Así, a diferencia de la trashumancia clásica castellana, en la que el intercambio se daba generalmente entre pastizales septentrionales y meridionales muy alejados entre sí, en los territorios del antiguo reino la alternancia se dio, mayoritariamente, entre pastizales serranos y las planas agrícolas litorales relativamente pròximos.

Por otro lado, la misma importancia de la actividad ganadera configuró de manera distinta la ordenación del trán-

trànsit pecuari, ja que els territoris del Regne de València no van tenir una activitat econòmica dependent en exclusiva del comerç de la llana, la qual cosa no va fer necessàries institucions com el Real Consell de la Mesta, de marcat caire intervencionista, enfront dels consells locals i els lligallos. La imposició de tot l'ordenament jurídic castellà, que va tenir el seu punt de partida en la promulgació del Decret de Nova Planta i la consegüent abolició de l'ordenament foral valencià, va implantar un model allunyat de la realitat. Així s'han classificat i denominat camins ramaders amb tipologies i amplàries totalment allunyades de la realitat i necessitat l'activitat pecuària de la Comunitat Valenciana que, en ocasions, a més, han produït conflictes amb titulars de drets limítrofs.

En l'actualitat ens trobem amb un gran canvi econòmic, social i estructural, pel que fa a les vies de comunicació, que ha produït la pèrdua progressiva de la ramaderia extensiva i amb ella pastors, pastos i els camins ramaders. En aquest sentit, les exigències de la societat valenciana contemporània han anat conformant en el sentir col·lectiu la necessitat primar, amb respecte a la seua original funció de trànsit ramader, un nou tipus d'ús a les senderes i assagadors que recorren tot el territori des del sud d'Alacant a les comarques del nord de Castelló. Aquesta nova utilitat té molt a veure amb les activitats recreatives i ambientals com el passeig, senderisme, la cavalcada i altres activitats que permeten al ciutadà urbà gaudir i relacionar-se amb la naturalesa.

Així mateix, els camins ramaders han arribat a ser corredors ecològics, vies naturals a través de les quals es connecten diferents espais naturals i on han trobat acomodatament multitud d'espècies de la fauna i la flora valenciana, quan no han arribat a tenir la consideració elles mateixes d'espais dignes de conservació pels hàbitats que alberguen i pels seus valors paisatgístics.

Tota aquesta nova exigència social coincideix amb la tendència actual de la política de la Unió Europea, que considera al medi rural com un àmbit dotat de tres funcions bàsiques: l'agroramadera i forestal, l'ambiental i la sociocultural. Aquesta triple consideració interpel·la a l'Administració a gestionar-les de manera que es pugui compatibilitzar els usos tradicionals amb els nous recreatius i de gaudi de la naturalesa que demanda la societat moderna.

Com a conseqüència de tot l'anterior, es fa imprescindible desenvolupar una llei que, respectant el caràcter bàsic de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders, dictada a l'empara de l'article 149.1.23.^a de la Constitució Espanyola, la qual atribueix la competència a l'Estat, acomode aquesta matèria a la realitat de la Comunitat Valenciana. El nou text legal preveu la terminologia històrica pròpia de senderes i assagadors, usada en la immensa majoria de municipis que fins i tot tenen carrers rotolats amb una d'aquestes paraules.

Aquesta nova llei es dicta en desenvolupament del que disposa l'article 49.1.10.^a de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, que atribueix a la Generalitat la competència exclusiva sobre aquesta matèria.

Per a l'elaboració del present text s'han considerat les aportacions doctrinals i tècniques de la més recent literatura jurídica en matèria de camins ramaders, les lleis existents i els projectes en tràmit, com també les aportacions més recents del dret comparat.

El text articulat de la llei s'estructura en un títol preliminar i set títols.

El títol preliminar que conté les «Disposicions generals» recull l'objecte de la llei (article 1); la naturalesa jurídica dels camins ramaders; la seua destinació (article 3); els seus

sito pecuario, ya que los territorios del Reino de Valencia no tuvieron una actividad económica dependiente en exclusiva del comercio de la lana, lo que no hizo necesarias instituciones como el Real Concejo de la Mesta, de marcado cariz intervencionista, frente a los concejos locales y los lligallos. La imposición de todo el ordenamiento jurídico castellano, que tuvo su punto de partida en la promulgación del Decreto de Nueva Planta y la consiguiente abolición del ordenamiento foral valenciano, implantó un modelo alejado de la realidad. Así se han clasificado y denominado caminos ganaderos con tipologías y anchuras totalmente alejadas de la realidad y necesidad de la actividad pecuaria de la Comunitat Valenciana, que en ocasiones, además, han producido conflictos con titulares de derechos limítrofos.

En la actualidad nos encontramos con un gran cambio económico, social y estructural, en lo concerniente a las vías de comunicación, que ha producido la pérdida progresiva de la ganadería extensiva y con ella pastores, pastos y vías pecuarias. En este sentido, las exigencias de la sociedad valenciana contemporánea han ido conformando en el sentir colectivo la necesidad de primar, con respeto a su original función de tránsito ganadero, un nuevo tipo de uso a las veredas y azagadores que recorren todo el territorio desde el sur de Alicante a las comarcas norteñas de Castellón. Esta nueva utilidad tiene mucho que ver con las actividades recreativas y medioambientales como el paseo, senderismo, la cabalgada y otras actividades que permiten al ciudadano urbano disfrutar y relacionarse con la naturaleza.

Asimismo las vías pecuarias han llegado a ser corredores ecológicos, vías naturales a través de las cuales se conectan distintos espacios naturales y donde han encontrado acomodo multitud de especies de la fauna y la flora valenciana, cuando no han llegado a tener la consideración ellas mismas de espacios dignos de conservación por los hábitats que albergan y por sus valores paisajísticos.

Toda esta nueva exigència social coincide con la tendència actual de la política de la Unió Europea, que considera al medio rural como un àmbit dotat de tres funcions bàsiques: la agro-ganadera i forestal, la ambiental i la socio-cultural. Esta triple consideració interpela a la Administració a gestionarlas de manera que se pueda compatibilitzar los usos tradicionales con los nuevos recreativos y de disfrute de la naturaleza que demanda la sociedad moderna.

Como consecuencia de todo lo anterior, se hace imprescindible desarrollar una Ley que, respetando el carácter básico de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de Vías Pecuarias, dictada al amparo del artículo 149.1.23.^a de la Constitución Española, que atribuye la competencia al Estado, acomode esta materia a la realidad de la Comunitat Valenciana. El nuevo texto legal contempla la terminología histórica propia de veredas y azagadores, usada en la inmensa mayoría de municipios, que incluso poseen calles rotuladas con una de estas palabras.

Esta nueva Ley se dicta en desarrollo de lo dispuesto por el artículo 49.1.10.^a del Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, que atribuye a la Generalitat la competencia exclusiva sobre esta materia.

Para la elaboración del presente texto se han considerado las aportaciones doctrinales y técnicas de la más reciente literatura jurídica en materia de vías pecuarias, las leyes existentes y los proyectos en trámite, así como las aportaciones más recientes del derecho comparado.

El texto articulado de la Ley se estructura en un título preliminar y siete títulos.

El título preliminar que contiene las «Disposiciones Generales» recoge el objeto de la Ley (artículo 1); la naturaleza jurídica de las vías pecuarias; su destino (artículo 3); sus fi-

fins (article 4); les noves definicions i tipologies adaptades a la realitat valenciana (article 5) i el repartiment de competències (article 6), que com a novetat més ressenyable inclou la col·laboració dels ajuntaments en la gestió dels camins ramaders com a reflex de la descentralització en les administracions més pròximes al ciutadà i la participació d'aquestes en la conservació i la millora destinades al gaudi, principalment, dels seus propis habitants.

El títol I conté les normes relatives a la «Creació, determinació i administració dels camins ramaders» i es troba estructurat en dos capítols:

– El capítol I —titulat «Potestats administratives sobre els camins ramaders»— ha sigut dedicat a la conservació i defensa dels camins ramaders l'itinerari dels quals discórrega per la Comunitat Valenciana (article 7) i a la recuperació de la possessió indegudament perduda d'aquestes, de conformitat amb el que disposa la Llei 14/2003, de 10 d'abril, de patrimoni de La Generalitat (article 8).

– El capítol II —titulat «Actes de gestió»— delimita l'enumeració dels actes de gestió (article 9); estableix la competència de la Generalitat d'investigar la situació dels terrenys que es presumeixen pertanyents als camins ramaders (article 10); regula l'acte de classificació (article 11); preveu la revisió de la classificació dels camins ramaders que no s'adeqüen a la naturalesa del terreny o a la realitat històrica de la Comunitat Valenciana (article 12); detalla la delimitació provisional (article 13); regula l'acte de delimitació (article 14); la fitació (article 15); especifica l'obligació de senyalitzar totes les interseccions per part de les entitats titulars de qualsevol tipus de viari que travesse un camí ramader (16); permet tant la creació com el restabliment de les existents (article 17); estableix la destinació ambiental dels béns desafectats (article 18) i la possibilitat de variar o desviar el traçat d'un camí ramader sempre que s'assegure el manteniment de la integritat superficial, la idoneïtat dels itineraris i dels traçats, juntament amb la continuïtat del trànsit ramader i dels altres usos compatibles i complementaris amb aquell (article 19).

El títol II «Fons documental» detalla la creació d'un Fons Històric Documental de Camins Ramaders de la Comunitat Valenciana, on es recullen tots els documents o còpies autèntiques, plànols i antecedents de qualsevol tipus relatius a l'existència d'aquells (article 20).

El títol III sota la rúbrica «Els camins ramaders i el planejament urbanístic» aporta una concreció completament nova de l'afecció de l'existència de camins ramaders en el planejament urbanístic. Així es repeteix en aquesta legislació l'obligació de grafiar tots els camins ramaders en tots els documents de planejament que estableix la legislació sectorial d'urbanisme (article 21); es dóna un tractament uniforme a tots els que discórreguen per sòl urbà i urbanitzable, prioritzant el seu ús i gaudi pel ciutadà, com a xarxa primària parc públic natural, sense que això comporte una minva d'altres zones verdes (article 22) i se'ls atorga una especial protecció en el sòl no urbanitzable (article 23).

El títol IV regula «Les interferències, ocupacions i aprofitaments» dels camins ramaders amb l'esperit de vetlar per la seua protecció i manteniment, detallant la possible modificació del traçat per la realització d'obres públiques (article 24); la regulació dels encreuaments a aquest o distint nivell (article 25); les ocupacions temporals (article 26) i l'assignació dels aprofitaments sobrants (article 27).

El títol V «Dels usos compatibles i complementaris dels camins ramaders» detalla els usos compatibles (article 28); els usos complementaris (article 29); permet establir restriccions temporals dels usos (article 30); especifica l'exigència de garanties per a l'atorgament d'autoritzacions i concessions (arti-

cles (artículo 4); las nuevas definiciones y tipologías adaptadas a la realidad valenciana (artículo 5) y el reparto de competencias (artículo 6), que como novedad más reseñable incluye la colaboración de los ayuntamientos en la gestión de las vías pecuarias, como reflejo de la descentralización en las administraciones más cercanas al ciudadano y la participación de las mismas en la conservación y mejora destinadas al disfrute, principalmente, de sus propios habitantes.

El título I contiene las normas relativas a la «Creación, determinación y administración de las vías pecuarias» y se encuentra estructurado en dos capítulos:

– El capítulo I —titulado «Potestades administrativas sobre las vías pecuarias»— ha sido dedicado a la conservación y defensa de las vías pecuarias cuyo itinerario discurra por la Comunitat Valenciana (artículo 7) y a la recuperación de la posesión indebidamente perdida de las mismas, de conformidad con lo dispuesto en la Ley 14/2003, de 10 de abril, de patrimonio de La Generalitat (artículo 8).

– El capítulo II —titulado «Actos de gestión»— delimita la enumeración de los actos de gestión (artículo 9); establece la competencia de la Generalitat de investigar la situación de los terrenos que se presumen pertenecientes a las vías pecuarias (artículo 10); regula el acto de clasificación (artículo 11); prevé la revisión de la clasificación de las vías pecuarias que no se adecuen a la naturaleza del terreno o a la realidad histórica de la Comunitat Valenciana (artículo 12); detalla la delimitación provisional (artículo 13); regula el acto de deslinde (artículo 14); el amojonamiento (artículo 15); especifica la obligación de señalar todas las intersecciones por las entidades titulares de cualquier tipo de viario que atraviese una vía pecuaria (artículo 16); permite tanto la creación como el restablecimiento de las existentes (artículo 17); establece el destino medioambiental de los bienes desafectados (artículo 18) y la posibilidad de variar o desviar el trazado de una vía pecuaria siempre que se asegure el mantenimiento de la integridad superficial, la idoneidad de los itinerarios y de los trazados, junto con la continuidad del tránsito ganadero y de los demás usos compatibles y complementarios con aquél (artículo 19).

El título II «Fondo documental» detalla la creación de un Fondo Histórico Documental de Vías Pecuarias de la Comunitat Valenciana, en donde se recogerán todos los documentos o copias auténticas, planos y antecedentes de todo tipo relativos a la existencia de aquellas (artículo 20).

El título III bajo la rúbrica «Las vías pecuarias y el planeamiento urbanístico» aporta una concreción completamente novedosa de la afección de la existencia de vías pecuarias en el planeamiento urbanístico. Así se repite en esta legislación la obligación de grafiar todas las vías pecuarias en todos los documentos de planeamiento que establece la legislación sectorial de urbanismo (artículo 21); se da un tratamiento uniforme a todas las que discurran por suelo urbano y urbanizable, priorizando su uso y disfrute por el ciudadano, como red primaria parque público natural, sin que ello suponga una merma de otras zonas verdes (artículo 22) y se les otorga una especial protección en el suelo no urbanizable (artículo 23).

El título IV regula las «Interferencias, ocupaciones y aprovechamientos» de las vías pecuarias con el espíritu de velar por su protección y mantenimiento, detallando la posible modificación del trazado por la realización de obras públicas (artículo 24); la regulación de los cruces al mismo o distinto nivel (artículo 25); las ocupaciones temporales (artículo 26) y la asignación de los aprovechamientos sobrantes (artículo 27).

El título V «De los usos compatibles y complementarios de las vías pecuarias» detalla los usos compatibles (artículo 28); los usos complementarios (artículo 29); permite establecer restricciones temporales de los usos (artículo 30); especifica la exigencia de garantías para el otorgamiento de

cle 31); enumera les activitats prohibides (article 32); assenyala el caràcter finalista de les quantitats percebudes en concepte d'atorgament d'autoritzacions o concessions, sancions, alienacions, permutes, etc. (article 33) i estableix el silenci negatiu transcorreguts tres mesos sense que haja recaigut una resolució expressa a les sol·licituds l'estimació de les quals tinga com a conseqüència que es transferisquen al sol·licitant facultats relatives al domini públic (article 34).

El títol VI sota el títol «Col·laboració entre administracions» regula en l'article 35 la col·laboració entre administracions a fi de coordinar actuacions amb l'Administració General de l'Estat especialment en el tema de la Xarxa Nacional de Camins Ramaders. Igualment es recull la voluntat de col·laborar amb altres comunitats autònoma limítrofes. Així, és prioritari establir algun tipus de relació amb Aragó, comunitat autònoma de què principalment provenen els ramats transhumants que encara perviuen. Per un altre costat és necessària la coordinació amb Castella - la Manxa atesa que, gran part de les fronteres comunes tenen un gran valor natural i, per tant un indubtable interès turístic i recreatiu. El mateix interès reclamen els camins ramaders que creuen la devesa de Campoamor i la Serra d'Escalona en direcció a Múrcia. Finalment, especial atenció requereix, pel seu interès turístic i recreatiu, la xarxa de camins ramaders que uneixen els Ports i el Baix Maestrat amb la Ribera de l'Ebre, última frontera natural pel nord de les terres valencianes, i amb Tortosa, seu del quart bisbat valencià i de profundes relacions amb la Comunitat Valenciana.

Finalment, el títol VII «De les infraccions i sancions» efectua una remissió global al quadre de les infraccions i sancions aplicables als camins ramaders establides en la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders (article 36); remet la instrucció del corresponent procediment sancionador subjecte al que disposa el títol IX de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, com també en les normes de desenvolupament dictades a aquest efecte per la Comunitat Valenciana (article 37); delimita la imputació de responsabilitats (article 38); implanta la reparació del dany causat (article 39); regula l'execució forçosa (article 40); l'adopció de mesures provisionals i cautelars quan resulten necessàries (article 41); els diferents òrgans competents en atenció a la quantia de la sanció (article 42); determina l'actualització de la quantia de les sancions (article 43) i atribueix les funcions de policia, vigilància i inspecció en matèria de camins ramaders als agents forestals o ambientals (article 44).

Complement del contingut dels diferents títols són les cinc disposicions addicionals, que recullen, entre altres temes, el requeriment de senyalitzar els camins ramaders que efectuarà la Generalitat –disposició addicional primera–; la denominació d'Assagador –disposició addicional segona–; els Parcs i les Reserves Naturals –disposició addicional tercera–, com també la situació dels camins ramaders no classificats i la seua delimitació temporal de 6 anys per a la seua posterior classificació –disposició addicional quarta– i legislació supletòria –disposició addicional cinquena–.

Finalment, conté aquesta llei una disposició transitòria, una disposició derogatòria i tres disposicions finals entorn de «l'Autorització de desenvolupament»; «Modificacions pressupostàries» i «Entrada en vigor».

Es pretén, en definitiva, que aquesta llei resulte un instrument útil i senzill que contribuïska a la delimitació dels camins ramaders existents en territori de la Comunitat Valenciana mitjançant el desenvolupament efectiu i real de la normativa bàsica estatal continguda en la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders.

autorizaciones y concesiones (artículo 31); enumera las actividades prohibidas (artículo 32); señala el carácter finalista de las cantidades percibidas en concepto de otorgamiento de autorizaciones o concesiones, sanciones, enajenaciones, permutas, etc. (artículo 33) y establece el silencio negativo transcurridos tres meses sin que hubiere recaído resolución expresa a las solicitudes cuya estimación tuviera como consecuencia que se transfieran al solicitante facultades relativas al dominio público (artículo 34).

El título VI bajo el título «Colaboración entre Administraciones» regula en el artículo 35 la colaboración entre Administraciones con el fin de coordinar actuaciones con la Administración General del Estado especialmente en el tema de la Red Nacional de Vías Pecuarias. Igualmente se recoge la voluntad de colaborar con otras comunidades limítrofes. Así, es prioritario establecer algún tipo de relación con Aragón, Comunidad Autónoma de la que principalmente proceden los ganados trashumantes que todavía perviven. Por otro lado es necesaria la coordinación con Castilla - La Mancha dado que, gran parte de las fronteras comunes tienen un gran valor natural y, por ende un indudable interès turístico y recreativo. Igual interès reclaman las vías pecuarias que cruzan la Devesa de Campoamor y la Sierra de Escalona en dirección a Murcia. Por último, especial atención requiere, por su interès turístico y recreativo, la red de vías pecuarias que unen Els Ports y El Baix Maestrat con la ribera del Ebro, última frontera natural por el norte de las tierras valencianas, y con Tortosa, sede del cuarto obispado valenciano y de profundas relaciones con la Comunitat Valenciana.

Finalmente, el título VII «De las infracciones y sanciones» efectúa una remisión global al cuadro de las infracciones y sanciones aplicables a las vías pecuarias establecidas en la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de Vías Pecuarias (artículo 36); remite la instrucción del correspondiente procedimiento sancionador sujeto a lo dispuesto en el título IX de la Ley de régimen jurídico de las administraciones públicas y del procedimiento administrativo común, así como en las normas de desarrollo dictadas al efecto por la Comunitat Valenciana (artículo 37); delimita la imputación de responsabilidades (artículo 38); implanta la reparación del daño causado (artículo 39); regula la ejecución forzosa (artículo 40); la adopción de medidas provisionales y cautelares cuando resulten necesarias (artículo 41); los diferentes órganos competentes en atención a la cuantía de la sanción (artículo 42); determina la actualización de la cuantía de las sanciones (artículo 43) y atribuye las funciones de policía, vigilancia e inspección en materia de vías pecuarias a los agentes forestales o ambientales (artículo 44).

Complemento del contenido de los diferentes títulos son las cinco disposiciones adicionales, que recogen, entre otros temas, el requerimiento de señalar las vías pecuarias que efectuará la Generalitat–disposición adicional primera–; la denominación de Cordel –disposición adicional segunda–; los Parques y Reservas Naturales–disposición adicional tercera–, así como la situación de las vías pecuarias no clasificadas y su delimitación temporal de 6 años para su posterior clasificación– disposición adicional cuarta– y legislación supletoria–disposición adicional quinta–.

Por último, la presente Ley contiene una disposición transitoria, una disposición derogatoria y tres disposiciones finales en torno a la «Autorización de desarrollo»; «Modificaciones presupuestarias» y «Entrada en vigor».

Se pretende, en definitiva, que la presente Ley resulte un instrumento útil y sencillo que contribuya a la delimitación de las vías pecuarias existentes en territorio de la Comunitat Valenciana, mediante el desarrollo efectivo y real de la normativa básica estatal contenida en la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias.

Tota aquesta nova llei pretén adequar l'existència i conservació d'uns espais i corredors de comunicació antics, com són les senderes i els assagadors, a la societat del segle XXI i a les seues demandes de gaudi i millora del medi natural.

TÍTOL PRELIMINAR DISPOSICIONS GENERALS

Article 1

Objecte i definició

1. Aquesta llei té com a objecte el desenvolupament de la normativa bàsica estatal a fi de regular els camins ramaders existents a la Comunitat Valenciana, en exercici del que disposa l'article 49.1.10.^a de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

2. Els camins ramaders tindran la definició prevista en l'article 1 de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders.

Article 2

Naturalesa jurídica

Els camins ramaders l'itinerari dels quals discorre per territori valencià són béns de domini públic de la Comunitat Valenciana i, en conseqüència, inalienables, imprescriptibles i inembargables.

Article 3

Destinació

Els camins ramaders tenen la destinació previnguda per l'article 1 de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders.

Article 4

Fins

L'actuació de la Generalitat sobre els camins ramaders perseguirà els fins previstos en l'article 3 de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders, i en especial:

a) Exercir les potestats administratives en defensa de la seua integritat, d'acord amb la Llei de patrimoni de La Generalitat.

b) Assegurar mitjançant d'aquestes la conservació de la biodiversitat i l'intercanvi genètic de la flora i la fauna de la Comunitat Valenciana.

c) Promoure i fomentar el seu ús recreatiu com a mitjà perquè la ciutadania es relacione amb la naturalesa i la gaudeisca i aprecie.

Article 5

Tipologia

1. Es defineixen els següents tipus de camins ramaders:

a) Canyonades: són els camins amb una amplària no superior a 75 metres.

b) Passos: són aquells camins amb una amplària no superior a 45 vares valencianes, és a dir, 40,7 metres.

c) Carrerades: són els camins amb una amplària no superior a 37,5 metres.

d) Senderes i assagadors: són els camins amb una amplària no superior a 20 metres.

2. Aquestes denominacions són compatibles amb altres com la d'assagador real, pas ramader, bras d'assagador, fillola, camí ramader, pletes, mallades, abeuradors, camí de bestiar, camí o assagador d'herbatge, carrerada o carrerassa.

Toda esta nueva Ley pretende adecuar la existencia y conservación de unos espacios y corredores de comunicación antiguos, como son las veredas y azagadores, a la sociedad del siglo XXI y a sus demandas de disfrute y mejora del medio natural.

TÍTULO PRELIMINAR DISPOSICIONES GENERALES

Artículo 1

Objeto y definición

1. La presente Ley tiene por objeto el desarrollo de la normativa básica estatal con el fin de regular las vías pecuarias existentes en la Comunitat Valenciana, en ejercicio de lo dispuesto en el artículo 49.1.10.^a del Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

2. Las vías pecuarias tendrán la definición prevista en el artículo 1 de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias.

Artículo 2

Naturaleza jurídica

Las vías pecuarias cuyo itinerario discurre por territorio valenciano son bienes de dominio público de la Comunitat Valenciana y, en consecuencia, inalienables, imprescriptibles e inembargables.

Artículo 3

Destino

Las vías pecuarias tienen el destino prevenido por el artículo 1 de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias.

Artículo 4

Fines

La actuación de la Generalitat sobre las vías pecuarias perseguirá los fines previstos en el artículo 3 de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias, y en especial:

a) Ejercer las potestades administrativas en defensa de su integridad, de acuerdo con la Ley de patrimonio de La Generalitat.

b) Asegurar a través de ellas la conservación de la biodiversidad y el intercambio genético de la flora y la fauna de la Comunitat Valenciana.

c) Promover y fomentar su uso recreativo como medio para que la ciudadanía se relacione con la naturaleza y la disfrute y aprecie.

Artículo 5

Tipología

1. Se definen los siguientes tipos de vías pecuarias:

a) Cañadas: son las vías con una anchura no superior a 75 metros.

b) Pasos: son aquellas vías con una anchura no superior a 45 varas valencianas, esto es, 40,7 metros.

c) Cordeles: son las vías con una anchura no superior a 37,5 metros.

d) Veredas y azagadores: son las vías con una anchura no superior a 20 metros.

2. Estas denominaciones son compatibles con otras como la de azagador real, paso ganadero, bras d'assagador, fillola, camino ganadero, majadas, mallades, abrevaderos, camí de bestiar, camí o assagador d'herbatge, colada, ligallo, carrerassa o cabañera.

Article 6*De la competència*

1. L'exercici de les competències sobre els camins ramaders correspon a la conselleria competent per raó de la matèria.

2. La Generalitat podrà encomanar en les entitats locals l'exercici de les competències en matèria de conservació, manteniment i vigilància dels trams que discorreguen pel respectiu terme municipal, en els supòsits i amb els requisits establits per la legislació reguladora del règim local.

3. La conselleria competent per raó de la matèria actuarà en coordinació amb les conselleries i organismes que escaiguen, a fi d'integrar la seua gestió en el marc general de l'administració del patrimoni de la Generalitat, de la política ambiental d'aquesta i de l'ordenació del territori.

TÍTOL I**DE LA CREACIÓ, DETERMINACIÓ
I ADMINISTRACIÓ DELS CAMINS RAMADERS****CAPÍTOL I****Potestats administratives sobre els camins ramaders****Article 7***Conservació i defensa*

1. Correspon a la Generalitat la recuperació, ampliació, conservació, millora, administració, tutela i defensa dels camins ramaders l'itinerari dels quals discorrega per la Comunitat Valenciana.

2. En els termes establits en la legislació estatal, els registradors de la propietat hauran de comunicar a la conselleria competent per raó de la matèria totes les alienacions de terrenys que presumiblement estiguen afectades per aquelles, i no es permetrà la immatriculació definitiva d'aquests terrenys sense que es constate l'anotació marginal preventiva de l'afectació.

3. L'Institut Cartogràfic Valencià, dins de les seues competències, haurà de grafiar amb la simbologia oficial tots els camins ramaders legalment classificats. Així mateix, s'instarà el Centre de Gestió Cadastral a assumir amb caràcter preventiu la grafia d'aquests fins al moment de la seua delimitació ferma.

4. Els camins ramaders hauran de reflectir-se en els plans generals d'ordenació urbana d'acord amb el que disposa la legislació urbanística valenciana i d'acord amb la funcionalitat d'aquests.

Article 8*Recuperació d'ofici*

La Generalitat podrà recuperar per ella mateixa, en qualsevol moment, la possessió dels camins ramaders indegudament ocupada, de conformitat amb el que disposa la Llei 14/2003, de 10 d'abril, de patrimoni de La Generalitat.

CAPÍTOL II
Actes de gestió**Article 9***Actes de gestió dels camins ramaders*

La gestió de la Generalitat respecte dels camins ramaders comprén:

Artículo 6*De la competencia*

1. El ejercicio de las competencias sobre las vías pecuarias corresponde a la Conselleria competente por razón de la materia.

2. La Generalitat podrá encomendar a las entidades locales el ejercicio de las competencias en materia de conservación, mantenimiento y vigilancia de los tramos que discurran por su respectivo término municipal, en los supuestos y con los requisitos establecidos por la legislación reguladora del régimen local.

3. La Conselleria competente por razón de la materia actuará en coordinación con las Consellerías y organismos que procedan, a fin de integrar su gestión en el marco general de la administración del patrimonio de la Generalitat, de la política medioambiental de la misma y de la ordenación del territorio.

TÍTULO I**DE LA CREACIÓN, DETERMINACIÓN
Y ADMINISTRACIÓN DE LAS VÍAS PECUARIAS****CAPÍTULO I****Potestades administrativas sobre las vías pecuarias****Artículo 7***Conservación y defensa*

1. Corresponde a la Generalitat la recuperación, ampliación, conservación, mejora, administración, tutela y defensa de las vías pecuarias cuyo itinerario discurra por la Comunitat Valenciana.

2. En los términos establecidos en la legislación estatal, los registradores de la propiedad comunicarán a la Conselleria competente por razón de la materia todas las enajenaciones de terrenos que presumiblemente estén afectadas por aquéllas, no permitiéndose la inmatriculación definitiva de estos terrenos sin que se constate la anotación marginal preventiva de la afectación.

3. El Instituto Cartográfico Valenciano deberá, dentro de sus competencias, grafiar con la simbología oficial todas las vías pecuarias legalmente clasificadas. Asimismo se instará al Centro de Gestión Catastral a asumir con carácter preventivo el grafiado de las mismas hasta el momento de su deslinde firme.

4. Las vías pecuarias deberán reflejarse en los Planes Generales de Ordenación Urbana de acuerdo con lo dispuesto en la legislación urbanística valenciana y acorde con la funcionalidad de las mismas.

Artículo 8*Recuperación de oficio*

La Generalitat podrá recuperar por sí misma, en cualquier momento, la posesión de las vías pecuarias indebidamente ocupadas, de conformidad con lo dispuesto en la Ley 14/2003, de 10 de abril, de patrimonio de La Generalitat.

CAPÍTULO II
Actos de gestión**Artículo 9***Actos de gestión de las vías pecuarias*

La gestión de la Generalitat respecto de las vías pecuarias comprende:

- a) El dret i el deure d'investigar la situació dels terrenys que es presumisquen pertanyents a aquestes.
- b) La classificació.
- c) La delimitació.
- d) La fitació.
- e) La desafectació.
- f) Qualsevol altres actes relacionats amb aquestes.

Article 10

Investigació

La Generalitat té el dret i el deure investigar la situació dels terrenys que es presumeixen pertanyents als camins ramaders, a fi de determinar la titularitat efectiva d'aquests.

Article 11

Acte de classificació

1. La classificació és l'acte administratiu de caràcter declaratiu per raó del qual la Generalitat determina l'existència, amplària, traçat i la resta de característiques físiques generals de cada camí ramader, com també la seua denominació.

2. La classificació es determinarà atenent als antecedents que hi haja en cada cas, pel procediment que reglamentàriament s'establisca, en el qual es donarà audiència als ajuntaments, consells agraris municipals, comissions locals de pastos, organitzacions professionals agràries i associacions o col·lectius que tinguen com a finalitat la defensa de la naturalesa, del seu ús recreatiu i de la caça. La classificació s'aprovarà per ordre de la conselleria competent per raó de la matèria.

Article 12

Revisió i actualització de les classificacions

1. Escaurà la revisió de la classificació, d'ofici o a instància de part, d'aquells camins ramaders en què s'observen errors de traçat o amplària o no s'adeqüen a la realitat del terreny.

2. En aquests casos, i en aquells en què no s'adeqüen a la realitat històrica de la Comunitat Valenciana, se'n farà una regularització mitjançant una nova classificació, en la qual se seguiran els tràmits previstos per a la seua aprovació.

3. En la revisió i actualització de les classificacions i en les noves classificacions s'haurà d'incloure l'eix dels camins ramaders degudament georeferenciat en coordenades UTM, les quals serviran necessàriament de base per a les modificacions registrals que calguen.

Article 13

Delimitació provisional

1. Una vegada s'haja aprovat la classificació dels camins ramaders d'un terme municipal, la conselleria competent per raó de la matèria podrà delimitar provisionalment aquests, o part d'aquests en cas d'urgència, la qual haurà de ser degudament motivada.

2. La delimitació provisional servirà únicament per a preparar les actuacions del delimitació i tindrà valor orientatiu, sense que, en cap cas, se li puguen reconèixer l'efecte propi de la delimitació.

Article 14

Acte de delimitació

La delimitació, la qual s'haurà de tramitar segons el que disposa la legislació bàsica, és l'acte administratiu pel qual

- a) El derecho y el deber de investigar la situación de los terrenos que se presuman pertenecientes a las mismas.
- b) La clasificación.
- c) El deslinde.
- d) El amojonamiento.
- e) La desafectación.
- f) Cualesquiera otros actos relacionados con las mismas.

Artículo 10

Investigación

La Generalitat tiene el derecho y el deber de investigar la situación de los terrenos que se presumen pertenecientes a las vías pecuarias, a fin de determinar la titularidad efectiva de las mismas.

Artículo 11

Acto de clasificación

1. La clasificación es el acto administrativo de carácter declarativo en virtud del cual la Generalitat determina la existencia, anchura, trazado y demás características físicas generales de cada vía pecuaria, así como su denominación.

2. La clasificación se determinará atendiendo a los antecedentes que existan en cada caso, por el procedimiento que reglamentariamente se establezca, en el que se dará audiencia a los ayuntamientos, consejos agrarios municipales, comisiones locales de pastos, organizaciones profesionales agrarias y asociaciones o colectivos que tengan por finalidad la defensa de la naturaleza, de su uso recreativo y de la caza. La clasificación se aprobará por Orden de la Conselleria competente por razón de la materia.

Artículo 12

Revisión y actualización de las clasificaciones

1. Procederá la revisión de la clasificación, de oficio o a instancia de parte, de aquellas vías pecuarias en las que se aprecien errores de trazado o anchura o no se adecuen a la realidad del terreno.

2. En esos casos, y en aquéllos en los que no se adecue a la realidad histórica de la Comunitat Valenciana, se procederá a una regularización mediante una nueva clasificación, en la que se seguirán los trámites previstos para su aprobación.

3. En la revisión y actualización de las clasificaciones y en las nuevas clasificaciones se incluirá el eje de las vías pecuarias debidamente georeferenciado en coordenadas UTM, que servirán necesariamente de base para las modificaciones registrales que sean precisas.

Artículo 13

Delimitación provisional

1. Una vez se haya aprobado la clasificación de las vías pecuarias de un término municipal, la conselleria competente por razón de la materia podrá delimitar provisionalmente las mismas, o parte de ellas en caso de urgencia, que será debidamente motivada.

2. La delimitación provisional servirá únicamente para preparar las actuaciones del deslinde y tendrá valor orientativo, sin que, en ningún caso, se le puedan reconocer los efectos propios del deslinde.

Artículo 14

Acto de deslinde

El deslinde, que se tramitará según lo dispuesto en la legislación básica, es el acto administrativo por el que se defi-

es defineixen els límits degudament georeferenciats dels camins ramaders, d'acord amb el que estableix l'acte de classificació.

Article 15

Fitació

1. La fitació és el procediment administratiu per raó del qual, una vegada aprovada la delimitació, l'òrgan competent en la matèria determina els límits dels camins ramaders amb caràcter permanent sobre el terreny amb fites o mollons sobre la base de l'assenyalament de la delimitació. En aquest procediment es donarà audiència als interessats confrontants només a l'efecte de l'acte de fitació.

2. Quan es tracte de la reposició de fites o mollons deteriorats o desapareguts, no caldrà seguir el procediment anterior.

Article 16

Senyalització

1. Els camins ramaders classificats hauran d'estar senyalitzats degudament. Amb aquest fi, i de manera especial, les entitats titulars de qualsevol tipus de viari que travesse els camins ramaders hauran de senyalitzar les interseccions. La Generalitat aprovarà la senyalèctica que s'hi haurà d'utilitzar.

2. Així mateix, les entitats locals titulars d'infraestructures rurals de comunicació que discorreguen sobre un camí ramader hauran de senyalitzar-les com aquest últim.

Article 17

Creació i restabliment

1. La Generalitat podrà crear nous camins ramaders, com també ampliar els existents, en especial per a unir trams inconnexos o dotar-los d'una tipologia uniforme. La conselleria competent per raó de la matèria, mitjançant una ordre, n'acordarà la creació o ampliació.

2. Així mateix, la Generalitat vetlarà pel restabliment i la integritat dels camins ramaders en què s'hagen produït intrusions.

3. El restabliment dels trams dels camins ramaders ocupats en els quals s'haja consolidat una afectació secundària de domini públic, diferent dels usos definits en aquesta llei, podrà fer-se mitjançant un traçat alternatiu que haurà de garantir, en tot cas, el manteniment de les seues característiques i la continuïtat del seu itinerari.

4. La conselleria competent per raó de la matèria demanarà a l'organisme corresponent els terrenys necessaris per a establir-hi el traçat alternatiu, la qual cosa es durà a terme mitjançant conveni, permuta o un altre instrument legal.

Article 18

Desafectació i destinació dels béns desafectats

1. La Generalitat, en l'exercici de les facultats conferides per l'article 9.e, podrà desafectar del domini públic els terrenys dels camins ramaders que no siguin adequats per al trànsit del ramat, ni siguin susceptibles dels usos compatibles i complementaris a què es refereix el títol II de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders, sempre que es garantisca la continuïtat d'aquests camins ramaders.

2. Els terrenys ja desafectats, o que en endavant es desafecten, tenen la condició de béns patrimonials de la Gene-

nen los límites debidamente georreferenciados de las vías pecuarias, de conformidad con lo establecido en el acto de clasificación.

Artículo 15

Amojonamiento

1. El amojonamiento es el procedimiento administrativo en virtud del cual, una vez aprobado el deslinde, se determinan, por el órgano competente en la materia, los límites de las vías pecuarias con carácter permanente sobre el terreno con hitos o mojones sobre la base del señalamiento de su deslinde. En dicho procedimiento se dará audiencia a los interesados colindantes a los solos efectos del acto de amojonamiento.

2. Cuando se trate de la reposición de hitos o mojones deteriorados o desaparecidos, no será necesario seguir el procedimiento anterior.

Artículo 16

Señalización

1. Las vías pecuarias clasificadas deberán estar señalizadas debidamente. A tal fin, y de manera especial, las entidades titulares de cualquier tipo de viario que atraviese las vías pecuarias deberán señalar las intersecciones. La Generalitat aprovarà la senyalèctica que se utilizará.

2. Así mismo, las entidades locales titulares de infraestructuras rurales de comunicación que discurren sobre una vía pecuaria deberán señalarlas como ésta última.

Artículo 17

Creación y restablecimiento

1. La Generalitat podrà crear nuevas vías pecuarias, así como ampliar las existentes, en especial para unir tramos inconnexos o dotarlos de una tipología uniforme. La Conselleria competente por razón de la materia, mediante Orden, acordará la creación o ampliación.

2. Asimismo, la Generalitat velará por el restablecimiento y la integridad de las vías pecuarias en las que se hayan producido intrusiones.

3. El restablecimiento de los tramos de las vías pecuarias ocupadas en los que se hubiera consolidado una afectación secundaria de dominio público, diferente a los usos definidos en la presente ley, podrá hacerse mediante un trazado alternativo que deberá garantizar, en todo caso, el mantenimiento de sus características y la continuidad de su itinerario.

4. La Conselleria competente por razón de la materia recabará al organismo correspondiente los terrenos necesarios para asentar sobre los mismos el trazado alternativo, lo que se llevará a cabo mediante convenio, permuta u otro instrumento legal.

Artículo 18

Desafectación y destino de los bienes desafectados

1. La Generalitat, en el ejercicio de las facultades conferidas por el artículo 9.e, podrá desafectar del dominio público los terrenos de las vías pecuarias que no sean adecuados para el tránsito del ganado, ni sean susceptibles de los usos compatibles y complementarios a que se refiere el título II de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias, siempre y cuando se garantice la continuidad de dichas vías pecuarias.

2. Los terrenos ya desafectados, o que en lo sucesivo se desafecten, tienen la condición de bienes patrimoniales de la

ralitat i en la seua destinació prevaldrà l'interés públic o social.

3. Els terrenys de camins ramaders objecte de desafectació hauran d'estar necessàriament delimitats.

Article 19

Modificacions del traçat

1. Per raons d'interés públic i, excepcionalment i de forma motivada, per interés particular, abans o simultàniament a l'afectació i desafectació, es podrà variar o desviar el traçat d'un camí ramader, sempre que s'assegure el manteniment de la integritat superficial, la idoneïtat dels itineraris i dels traçats, juntament amb la continuïtat del trànsit ramader i dels altres usos compatibles i complementaris amb aquell.

2. La modificació del traçat se sotmetrà a consulta prèvia de les corporacions locals afectades, de les comissions locals de pastos, de les organitzacions professionals agràries afectades i d'aquelles organitzacions o col·lectius el fi dels quals siga la defensa del medi ambient.

3. La modificació del traçat se sotmetrà a informació pública per espai d'un mes.

4. La modificació per interés particular únicament es podrà aprovar quan comporte una millora de caràcter substancial en el nou traçat. En aquest cas, totes les despeses que genere la modificació del traçat, inclosa la posada a disposició dels nous terrenys, com també els atorgaments d'escriptures i la seua inscripció en el Registre de la Propietat, aniran a càrrec de l'interessat.

5. L'acord de modificació del traçat substituirà l'acte de classificació pel que fa al tram objecte de variació. Tampoc serà necessari seguir el procediment de delimitació previst en aquesta llei quan en el nou tram de camins ramaders no hi haja més confrontants que l'entitat pública o el particular que aporta els terrenys. Així mateix, no caldrà seguir aquest procediment si el nou traçat discorre íntegrament sobre terrenys que afronten amb altres immobles pertanyents a la Generalitat. En aquests casos, s'efectuarà directament la fitació i senyalització adequada dels nous trams de camins ramaders.

TÍTOL II **FONS DOCUMENTAL**

Article 20

Fons documental de camins ramaders

1. Per al millor coneixement i gestió dels camins ramaders, preparació del pla general d'aquests i informació i consulta de les entitats i particulars interessats, com també del públic en general, es formarà, en la conselleria competent per raó de la matèria, un fons documental amb les còpies o fotografies autoritzades dels documents, plànols i antecedents de tot tipus relatiu a aquests camins, que es demanaran a l'Administració de l'Estat, a les corporacions locals i les cambres agràries provincials, com també a d'altres organitzacions i associacions que puguen tenir-los, sense perjudici de la conservació dels originals en l'actual radicació.

2. Aquest fons documental haurà de contenir els documents, plànols i antecedents relatius als camins ramaders de la Comunitat Valenciana. Hi tindran accés les entitats i els particulars interessats, com també el públic en general.

3. Tenint com a base aquest fons, s'aprovarà un Catàleg de Camins Ramaders de la Comunitat Valenciana.

la Generalitat y en su destino prevalecerá el interés público o social.

3. Los terrenos de vías pecuarias objeto de desafectación tendrán que estar necesariamente deslindados.

Artículo 19

Modificaciones del trazado

1. Por razones de interés público y, excepcionalmente y de forma motivada, por interés particular, previa o simultánea afectación y desafectación, se podrá variar o desviar el trazado de una vía pecuaria, siempre que se asegure el mantenimiento de la integridad superficial, la idoneidad de los itinerarios y de los trazados, junto con la continuidad del tránsito ganadero y de los demás usos compatibles y complementarios con aquél.

2. La modificación del trazado se someterá a consulta previa de las corporaciones locales afectadas, de las comisiones locales de pastos, de las organizaciones profesionales agrarias afectadas y de aquellas organizaciones o colectivos cuyo fin sea la defensa del medio ambiente.

3. La modificación del trazado se someterá a información pública por espacio de un mes.

4. La modificación por interés particular únicamente se podrá aprobar cuando suponga una mejora de carácter sustancial en el nuevo trazado. En este caso, todos los gastos que genere la modificación del trazado, incluida la puesta a disposición de los nuevos terrenos, así como los otorgamientos de escrituras y su inscripción en el Registro de la Propiedad, correrán a cargo del interesado.

5. El acuerdo de modificación del trazado sustituirá al acto de clasificación en cuanto se refiere al tramo objeto de variación. Tampoco será necesario seguir el procedimiento de deslinde previsto en esta ley cuando en el nuevo tramo de vías pecuarias no existieran más colindantes que la entidad pública o el particular que aporta los terrenos. Asimismo, no será necesario seguir ese procedimiento si el nuevo trazado discurriera íntegramente sobre terrenos que lindan con otros inmuebles pertenecientes a la Generalitat. En tales casos, se procederá directamente al amojonamiento y señalización adecuada de los nuevos tramos de vías pecuarias.

TÍTULO II **FONDO DOCUMENTAL**

Artículo 20.

Fondo Documental de vías pecuarias

1. Para el mejor conocimiento y gestión de las vías pecuarias, preparación del plano general de las mismas e información y consulta de las entidades y particulares interesados, así como del público en general, se formará, en la Conselleria competente por razón de la materia, un Fondo Documental con las copias o fotografías autorizadas de los documentos, planos y antecedentes de todo orden relativo a dichas vías, recabándose los mismos de la Administración del Estado, de las corporaciones locales y las cámaras agrarias provinciales, así como de otras organizaciones y asociaciones que pudieran tenerlos, sin perjuicio de la conservación de los originales en su actual radicación.

2. Dicho fondo documental contendrá los documentos, planos y antecedentes relativos a las vías pecuarias de la Comunitat Valenciana. Tendrán acceso al mismo las entidades y los particulares interesados, así como el público en general.

3. Teniendo como base ese fondo, se aprobará un Catálogo de Vías Pecuarias de la Comunitat Valenciana.

4. Aquest catàleg haurà de contenir una secció de camins ramaders d'interés natural, de conformitat amb el que disposa l'article 17 de la Llei 11/1994, de 27 de desembre, de la Generalitat, d'espais naturals protegits de la Comunitat Valenciana.

TÍTOL III ELS CAMINS RAMADERS I EL PLANEJAMENT URBANÍSTIC

Article 21

Els camins ramaders i la seua integració en el planejament urbanístic

Els camins ramaders de la Comunitat Valenciana hauran de grafir-se en els instruments de planejament urbanístic de conformitat amb la normativa urbanística vigent, i estaran subjectes a allò que disposa aquesta legislació en tot allò concernent a usos i aprofitaments d'aquests.

Article 22

Els camins ramaders i el seu tractament en el sòl urbà i urbanitzable

1. En el sòl classificat com a urbà o urbanitzable els camins ramaders tindran la consideració urbanística de xarxa primària parc públic natural, i s'integraran com a passejos o alberedes. La gestió d'aquests passejos o alberedes serà dels ajuntaments, als quals correspondrà l'adequació per a l'ús públic, el seu arbratge i manteniment, com també resoldre les autoritzacions d'ús i ocupació que es plantegen.

2. Els camins ramaders, encara que siguen confrontants o el travessen, no computaran com a superfície del sector. Tampoc podran computar com a sòl dotacional a l'efecte del compliment dels estàndards legals previstos en la legislació urbanística. La superfície dels camins ramaders existents no podrà computar a l'efecte del càlcul de l'aprofitament tipus. Això no obstant, correspondrà a l'urbanitzador el seu condicionament com a passeig i albereda a càrrec de l'actuació.

3. No obstant això, i només quan el desenvolupament urbanístic afecte camins ramaders d'amplària superior a 20 metres, l'excés podrà desafectar-se. Els terrenys desafectats, que tindran la consideració de béns patrimonials de la Generalitat, podran ser permutats per altres del mateix valor, en el mateix sector per a destinar-los a reserva de dotació pública de xarxa primària, amb independència de les cessions dotacionals obligatòries que hagen d'efectuar els propietaris. La permuta es podrà produir dins del procediment reparcel·lador que es tracte, sempre que hi haja acord exprés de la conselleria competent per raó de la matèria, i se li assignarà a la Generalitat l'aprofitament urbanístic que li corresponga com a propietari dels terrenys desafectats.

4. Si cal l'alteració del traçat d'un camí ramader, l'instrument de planejament haurà de preveure, a càrrec de l'actuació corresponent, un traçat alternatiu, assegurant el manteniment de la integritat superficial quan el camí ramader no tinga una amplària superior a 20 metres, el caràcter idoni del nou itinerari i la seua continuïtat, i haurà d'integrar-se en la malla urbana com a passeig o albereda en les mateixes condicions que les establides en els apartats anteriors d'aquest article. La modificació del traçat del camí ramader requerirà la conformitat de la conselleria competent en aquesta matèria. Quan la modificació del traçat afecte un camí ramader d'amplària superior a 20 metres, a més del que disposa aquest apartat serà d'aplicació el que s'estableix en l'anterior.

4. El catàleg contendrà una secció de vías pecuarias de interés natural, de conformidad con lo dispuesto en el artículo 17 de la Ley 11/1994, de 27 de diciembre, de la Generalitat, de espacios naturales protegidos de la Comunitat Valenciana.

TÍTULO III LAS VÍAS PECUARIAS Y EL PLANEAMIENTO URBANÍSTICO

Artículo 21

Las vías pecuarias y su integración en el planeamiento urbanístico

Las vías pecuarias de la Comunitat Valenciana deberán grafirse en los instrumentos de planeamiento urbanístico de conformidad con la normativa urbanística vigente, y estarán sujetas a lo dispuesto por dicha legislación en todo lo concerniente a usos y aprovechamientos de las mismas.

Artículo 22

Las vías pecuarias y su tratamiento en el suelo urbano y urbanizable

1. En el suelo clasificado como urbano o urbanizable las vías pecuarias tendrán la consideración urbanística de red primaria parque público natural, y se integrarán como paseos o alamedas. La gestión de estos paseos o alamedas será de los ayuntamientos, a quienes corresponderá su adecuación para el uso público, su arbolado y mantenimiento, así como resolver las autorizaciones de uso y ocupación que se planteen.

2. Las vías pecuarias, aunque sean colindantes o lo atraviesen, no computarán como superficie del sector. Tampoco podrán computar como suelo dotacional a los efectos del cumplimiento de los estándares legales previstos en la legislación urbanística. La superficie de las vías pecuarias existentes no computará a los efectos del cálculo del aprovechamiento tipo. Sin embargo, corresponderá al urbanizador su acondicionamiento como paseo y alameda con cargo a la actuación.

3. No obstante lo anterior, y sólo cuando el desarrollo urbanístico afecte a vías pecuarias de anchura superior a 20 metros, el exceso podrá desafectarse. Los terrenos desafectados, que tendrán la consideración de bienes patrimoniales de la Generalitat, podrán ser permutados por otros de igual valor, en el mismo sector para destinarlos a reserva de dotación pública de red primaria, con independencia de las cesiones dotacionales obligatorias que deban efectuar los propietarios. La permuta se podrá producir dentro del procedimiento reparcel·lador de que se trate, siempre que exista acuerdo expreso de la Conselleria competente por razón de la materia, asignándole a la Generalitat el aprovechamiento urbanístico que le corresponda como propietario de los terrenos desafectados.

4. Si fuera necesaria la alteración del trazado de una vía pecuaria, el instrumento de planeamiento deberá contemplar, a cargo de la correspondiente actuación, un trazado alternativo, asegurando el mantenimiento de la integridad superficial cuando la vía pecuaria no tenga una anchura superior a 20 metros, el carácter idóneo del nuevo itinerario y su continuidad, debiendo integrarse en la malla urbana como paseo o alameda en las mismas condiciones que las establecidas en los apartados anteriores del presente artículo. La modificación del trazado de la vía pecuaria requerirá la conformidad de la Conselleria competente en esta materia. Cuando la modificación de trazado afecte a una vía pecuaria de anchura superior a 20 metros, además de lo dispuesto en el presente apartado será de aplicación lo establecido en el anterior.

5. En tots els casos previstos en aquest precepte es garantirà la continuïtat dels camins ramaders.

6. Quan els camins ramaders transcórreguen en sòl urbà o urbanitzable, si hi ha trànsit ramader, podrà efectuar-se també la modificació del seu traçat, per raons de salut pública i de seguretat dels ramats.

7. El desenvolupament dels instruments de planejament urbanístic que afecte algun camí ramader produirà l'efecte propi de la delimitació, sense que siga en calga la fitació, en quedar aquells delimitats per la trama urbana. La informació pública dels procediments de desafectació o canvi de traçat dels camins ramaders s'integrarà en el procediment d'aprovació del corresponent instrument de planejament.

8. El desenvolupament de sòls urbanitzables que afecte camins ramaders no delimitades l'ample classificat dels quals estiga totalment o parcialment ocupat haurà d'assumir el restabliment del camí ramader, quan no escaiga la desafectació parcial o la modificació del traçat.

En aquest cas el planejament qualificarà la totalitat del camí ramader com a xarxa primària parc públic natural, amb el tractament de passeig o albereda. Els terrenys del camí ramader que s'ha de restablir hauran de ser formalment lliurats a la conselleria competent en aquesta matèria, això a càrrec de l'actuació urbanística en condicions tals que permeten la seua inscripció en el Registre de la Propietat i la seua fitació. L'actuació urbanística haurà d'assumir també l'acondicionament com a passeig o albereda del camí ramader. Per a possibilitar la cessió dels terrenys que s'han de restablir podran participar en el procediment parcel·lador.

9. El que disposa aquest article, en cap cas, comportarà una minoració dels deures urbanístics dels propietaris del sòl establits en la legislació aplicable.

Article 23

Els camins ramaders i el seu tractament en el sòl no urbanitzable

En sòl no urbanitzable, els camins ramaders tindran la condició de sòl no urbanitzable d'especial protecció, amb l'amplària que figure en la classificació.

TÍTOL IV INTERFERÈNCIES, OCUPACIONS I APROFITAMENTS

Article 24

Modificació de traçat per la realització d'obres públiques

1. Quan es projecte una obra pública sobre el terreny pel qual discórrega un camí ramader, l'administració actuant haurà de justificar la impossibilitat de projectar-la per un altre lloc i motivar la necessitat d'aquesta afecció.

2. Així mateix, l'administració actuant haurà d'assegurar un traçat alternatiu al camí ramader que garantisca el manteniment de la integritat superficial i la idoneïtat dels itineraris i dels traçats, juntament amb la continuïtat del trànsit ramader i dels altres usos compatibles i complementaris amb aquell.

Article 25

Encreuament dels camins ramaders per una obra pública

1. En els encreuaments al mateix nivell dels camins ramaders amb infraestructures, el promotor o concessionari d'aquestes haurà d'habilitar passos adequats degudament senyalitzats.

5. En todos los casos previstos en este precepto se garantizará la continuidad de las vías pecuarias.

6. Cuando las vías pecuarias transcurran en suelo urbano o urbanizable, de existir tránsito ganadero, podrá procederse también a la modificación de su trazado, por razones de salud pública y de seguridad de los rebaños.

7. El desarrollo de los instrumentos de planeamiento urbanístico que afecte a alguna vía pecuaria producirá los efectos propios del deslinde, sin que sea necesario su amojonamiento, al quedar aquéllas delimitadas por la trama urbana. La información pública de los procedimientos de desafectación o cambio de trazado de las vías pecuarias se integrará en el procedimiento de aprobación del correspondiente instrumento de planeamiento.

8. El desarrollo de suelos urbanizables que afecte a vías pecuarias no deslindadas cuyo ancho clasificado esté total o parcialmente ocupado deberá asumir el restablecimiento de la vía pecuaria, cuando no proceda la desafectación parcial o la modificación de trazado.

En estos casos el planeamiento calificará la totalidad de la vía pecuaria como red primaria parque público natural, con el tratamiento de paseo o alameda. Los terrenos de la vía pecuaria a restablecer serán formalmente entregados a la Conselleria competente en esta materia, ello a cargo de la actuación urbanística en condiciones tales que permitan su inscripción en el Registro de la Propiedad y su amojonamiento. La actuación urbanística asumirá también el acondicionamiento como paseo o alameda de la vía pecuaria. Para possibilitar la cesión de los terrenos a restablecer podrán participar en el procedimiento reparcelatorio.

9. Lo dispuesto en este artículo, en ningún caso, supondrá una minoración de los deberes urbanísticos de los propietarios del suelo establecidos en la legislación aplicable.

Artículo 23

Las vías pecuarias y su tratamiento en el suelo no urbanizable

En suelo no urbanizable, las vías pecuarias tendrán la condición de suelo no urbanizable de especial protección, con la anchura que figure en la clasificación.

TÍTULO IV INTERFERENCIAS, OCUPACIONES Y APROVECHAMIENTOS

Artículo 24

Modificación de trazado por la realización de obras públicas

1. Cuando se proyecte una obra pública sobre el terreno por el que discurra una vía pecuaria, la administración actuante deberá justificar la imposibilidad de proyectarla por otro lugar y motivar la necesidad de esa afección.

2. Asimismo, la administración actuante deberá asegurar un trazado alternativo a la vía pecuaria que garantice el mantenimiento de la integritad superficial y la idoneidad de los itinerarios y de los trazados, junto con la continuidad del tránsito ganadero y de los demás usos compatibles y complementarios con aquél.

Artículo 25

Cruce de las vías pecuarias por una obra pública

1. En los cruces al mismo nivel de las vías pecuarias con infraestructuras, el promotor o concesionario de las mismas deberá habilitar pasos adecuados debidamente señalizados.

2. En els encreuaments que es produïsquen a distint nivell, l'obra projectada haurà d'assegurar els usos dels camins ramaders en condicions de rapidesa, comoditat i seguretat. En aquest cas, el titular o concessionari estarà obligat al seu manteniment.

Article 26

Ocupacions temporals

1. Per raons d'interés públic i, excepcionalment i de forma motivada, per raons d'interés particular, es podran autoritzar ocupacions de caràcter temporal, sempre que aquestes ocupacions no impossibiliten cap de les destinacions descrites en l'article 3 d'aquesta llei, ni tallen o interrompen totalment el seu recorregut.

2. En tot cas, aquestes ocupacions no podran tenir una duració superior als deu anys, sense perjudici de la ulterior renovació. Seran sotmeses a informació pública per espai d'un mes i hauran de disposar de l'informe de l'ajuntament en el terme del qual radiquen.

3. Les persones autoritzades estaran obligades al pagament de la taxa que, si és el cas, s'establisca d'acord amb la legislació aplicable, i el pagament s'haurà de fer en el termini d'un mes des de la notificació de l'autorització. En el cas que es produïsquen danys i perjudicis, l'ocupant estarà obligat a pagar-los.

4. Igualment podran establir-se les garanties suficients que assegurin la reposició dels camins ramaders al seu estat original.

5. Per raons d'interés públic podrà autoritzar-se aquesta ocupació quan així es requerisca per a l'execució d'obres en terrenys contigus o adjacents a aquests. A aquest efecte, es consideraran d'interés públic les obres i activitats en projectes declarats d'utilitat pública o interés social, cultural o ambiental. En aquests casos, l'ocupació no podrà tenir una duració superior a la indispensable, sense que, en cap cas, pugui ser major a un any, renovable excepcionalment per períodes de sis mesos.

6. Excepcionalment, i de forma motivada, es podran autoritzar ocupacions temporals per interés particular que comporten una millora substancial d'una explotació agrícola o ramadera. Si tenen origen en la realització d'una obra, no podran ser, en cap cas, superior a un any, prorrogable excepcionalment per períodes de dos mesos.

7. No obstant això, en els supòsits d'infraestructures de transport energètic d'interés públic, es considerarà concessió, la qual requerirà resolució de la conselleria competent per raó de la matèria, amb un informe previ de l'ajuntament en el terme del qual radique.

Article 27

Aprofitaments sobrants

1. Els fruits i productes no utilitzats pel ramat en el normal trànsit ramader podran ser objecte d'aprofitament.

2. Aquest tipus d'aprofitament podrà ser atorgat gratuïtament a entitats amb fins benèfics o caritatius o a altres sense ànim lucratiu la finalitat dels quals siga educativa o social.

3. Així mateix podran ser adjudicats onerosament amb sotmetiment als principis de concurrència i publicitat.

4. L'import del preu públic que es perceba, si és el cas, pels fruits i aprofitaments de camins ramaders es destinarà a la conservació, vigilància i la millora d'aquests.

2. En los cruces que se produzcan a distinto nivel, la obra proyectada deberá asegurar los usos de las vías pecuarias en condiciones de rapidez, comodidad y seguridad. En este caso, el titular o concesionario estará obligado a su mantenimiento.

Artículo 26

Ocupaciones temporales

1. Por razones de interés público y, excepcionalmente y de forma motivada, por razones de interés particular, se podrán autorizar ocupaciones de carácter temporal, siempre que tales ocupaciones no imposibiliten ninguno de los destinos descritos en el artículo 3 de la presente ley, ni corten o interrompan totalmente su recorrido.

2. En cualquier caso, dichas ocupaciones no podrán tener una duración superior a los diez años, sin perjuicio de su ulterior renovación. Serán sometidas a información pública por espacio de un mes y habrán de contar con el informe del ayuntamiento en cuyo término radiquen.

3. Las personas autorizadas vendrán obligadas al pago de la tasa que, en su caso, se establezca de acuerdo con la legislación aplicable, produciéndose el devengo en el plazo de un mes desde la notificación de la autorización. En caso de que se produjesen daños y perjuicios, el ocupante estará obligado a su abono.

4. Igualmente podrán establecerse las garantías suficientes que aseguren la reposición de las vías pecuarias a su estado original.

5. Por razones de interés público podrá autorizarse esa ocupación cuando así se precise para la ejecución de obras en terrenos contiguos o adyacentes a ellas. A estos efectos, se considerarán de interés público las obras y actividades en proyectos declarados de utilidad pública o interés social, cultural o medioambiental. En estos casos, dicha ocupación no podrá tener una duración superior a la indispensable, sin que, en ningún caso, pueda ser mayor a un año, renovable excepcionalmente por períodos de seis meses.

6. Excepcionalmente, y de forma motivada, se podrán autorizar ocupaciones temporales por interés particular que supongan una mejora sustancial de una explotación agrícola o ganadera. Si tienen origen en la realización de una obra, no podrán ser, en ningún caso, superior a un año, prorrogable excepcionalmente por períodos de dos meses.

7. No obstante lo anterior, en los supuestos de infraestructuras de transporte energético de interés público, se considerará concesión, que requerirá resolución de la conselleria competente por razón de la materia, previo informe del Ayuntamiento en cuyo término radique.

Artículo 27

Aprovechamientos sobrantes

1. Los frutos y productos no utilizados por el ganado en el normal tránsito ganadero podrán ser objeto de aprovechamiento.

2. Este tipo de aprovechamiento podrá ser otorgado gratuitamente a entidades con fines benéficos o caritativos o a otras sin ánimo lucrativo cuya finalidad sea educativa o social.

3. Asimismo podrán ser adjudicados onerosamente con sometimiento a los principios de concurrència y publicitat.

4. El importe del precio público que se perciba, en su caso, por los frutos y aprovechamientos de vías pecuarias se destinará a la conservación, vigilancia y la mejora de las mismas.

TÍTOL V
DELS USOS COMPATIBLES I COMPLEMENTARIS
DELS CAMINS RAMADERS

Article 28*Definició i condicions dels usos compatibles*

1. En l'àmbit de la Comunitat Valenciana, i de conformitat amb el que disposa l'article 16 de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders, es consideren compatibles amb l'activitat pecuària els usos tradicionals que, sent de caràcter agrícola i no tenint la naturalesa jurídica de l'ocupació, puguen exercir-se en harmonia amb el trànsit ramader i sense deteriorament dels camins ramaders.

2. Així mateix, seran també compatibles les plantacions lineals, tallavents o ornamentals, quan permeten el trànsit normal dels ramats.

3. Les comunicacions rurals i, en particular, el desplaçament de vehicles i maquinària agrícola hauran de respectar la prioritat del pas dels ramats, evitant el desviació d'aquestes o la interrupció prolongada de la seua marxa.

4. Amb caràcter excepcional, i per a ús específic i concret, la conselleria competent per raó de la matèria podrà autoritzar la circulació de vehicles motoritzats que no siguen de caràcter agrícola, i quedaran exclosos d'aquesta autorització els camins ramaders en el moment de transitar el ramat i en els períodes de creixement de les herbes d'ús per aquest en el seu trànsit, com també en aquelles altres que tenen interès ecològic i cultural.

5. En el cas de l'autorització relativa a la circulació de vehicles motoritzats que no siguen de caràcter agrícola, haurà de ser sol·licitada almenys amb 30 dies d'anticipació, pel responsable o els responsables de l'organització, l'opertú permís o autorització indicant dia o dies de circulació, itinerari, nombre i tipus de vehicles. Queden exclosos, en tot cas, d'aquesta autorització els camins ramaders en el moment de transitar el ramat i aquells altres que tinguen interès ecològic i cultural.

Article 29*Definició dels usos complementaris*

1. En l'àmbit de la Comunitat Valenciana, i de conformitat amb el que disposa l'article 17 de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders, es consideren usos complementaris els destinats a la pràctica d'activitats ambientals i d'esplai com el passeig, el senderisme, la cavalcada i altres formes de desplaçament esportiu sobre vehicles no motoritzats, sempre que respecten la prioritat del trànsit ramader.

2. Sobre terrenys de camins ramaders podran establir-se instal·lacions desmuntables que siguen necessàries per a l'exercici de les activitats enumerades en l'apartat anterior, de conformitat amb el que estableix l'article 26, i seran necessaris l'informe de l'Ajuntament i l'autorització de la conselleria competent per raó de la matèria.

Article 30*Restriccions d'usos*

1. La conselleria competent per raó de la matèria podrà establir restriccions temporals dels usos en terrenys de camins ramaders quan puguen comportar incompatibilitat amb la protecció d'ecosistemes sensibles, masses forestals amb alt risc d'incendi, espècies protegides i pràctiques esportives tradicionals.

TÍTULO V
DE LOS USOS COMPATIBLES Y COMPLEMENTARIOS
DE LAS VÍAS PECUARIAS

Artículo 28*Definición y condiciones de los usos compatibles*

1. En el ámbito de la Comunitat Valenciana, y de conformidad con lo dispuesto en el artículo 16 de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias, se consideran compatibles con la actividad pecuaria los usos tradicionales que, siendo de carácter agrícola y no teniendo la naturaleza jurídica de la ocupación, puedan ejercitarse en armonía con el tránsito ganadero y sin deterioro de las vías pecuarias.

2. Asimismo, serán también compatibles las plantaciones lineales, cortavientos u ornamentales, cuando permitan el tránsito normal de los ganados.

3. Las comunicaciones rurales y, en particular, el desplazamiento de vehículos y maquinaria agrícola deberán respetar la prioridad del paso de los ganados, evitando el desvío de éstos o la interrupción prolongada de su marcha.

4. Con carácter excepcional y para uso específico y concreto, la Conselleria competente por razón de la materia podrá autorizar la circulación de vehículos motorizados que no sean de carácter agrícola, quedando excluidas de dicha autorización las vías pecuarias en el momento de transitar el ganado y en los periodos de crecimiento de las hierbas de uso por el mismo en su tránsito, así como en aquellas otras que revistan interès ecológico y cultural.

5. En el caso de la autorización relativa a la circulación de vehículos motorizados que no sean de carácter agrícola, se solicitará al menos con 30 días de anticipación, por el responsable o responsables de la organización, el oportuno permiso o autorización indicando día o días de circulación, itinerario, número y tipo de vehículos. Quedan excluidas, en todo caso, de dicha autorización las vías pecuarias en el momento de transitar el ganado y aquellas otras que revistan interès ecológico y cultural.

Artículo 29*Definición de los usos complementarios*

1. En el ámbito de la Comunitat Valenciana, y de conformidad con lo dispuesto en el artículo 17 de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias, se consideran usos complementarios los destinados a la práctica de actividades medioambientales y de esparcimiento como el paseo, el senderismo, la cabalgada y otras formas de desplazamiento deportivo sobre vehículos no motorizados, siempre que respeten la prioridad del tránsito ganadero.

2. Sobre terrenos de vías pecuarias podrán establecerse instalaciones desmontables que sean necesarias para el ejercicio de las actividades enumeradas en el apartado anterior, de conformidad con lo establecido en el artículo 26, siendo necesarios el informe del Ayuntamiento y la autorización de la Conselleria competente por razón de la materia.

Artículo 30*Restricciones de usos*

1. La conselleria competente por razón de la materia podrá establecer restricciones temporales de los usos en terrenos de vías pecuarias cuando puedan suponer incompatibilidad con la protección de ecosistemas sensibles, masas forestales con alto riesgo de incendio, especies protegidas y prácticas deportivas tradicionales.

2. Així mateix, per motius d'ordre i salut pública també podrà imposar-se la restricció temporal a què es refereix l'apartat anterior.

Article 31
Garanties

La conselleria competent per raó de la matèria podrà exigir, per a l'atorgament de les autoritzacions i concessions regulades pel present títol, la presentació de garanties que assegurin la reposició dels camins ramaders al seu perfecte estat d'ús quan finalitze el termini fixat en l'autorització o concessió.

Article 32
Prohibicions

Queden prohibides en els camins ramaders les activitats següents:

- a) L'extracció de roques, àrids i graves.
- b) Els abocaments de qualsevol classe.
- c) En l'exercici de la caça, tant l'ús com la tinença d'armes carregades, com també disparar en direcció als camins ramaders quan els projectils puguin arribar-hi.
- d) L'asfaltatge, la pavimentació o qualsevol procediment semblant. Excepcionalment es podran autoritzar paviments compatibles amb els usos bàsics, que no faciliten el trànsit de vehicles de motor en determinades zones per a evitar el deteriorament per l'erosió. Així mateix es podrà autoritzar motivadament per a l'accés de mitjans de prevenció d'incendis o d'emergències. En els passejos o alberedes a què es refereix l'article 22 es podrà actuar amb aquest tipus de paviment, i en qualsevol cas hi estarà prohibida la circulació de vehicles de motor.

Article 33
Caràcter finalista de les quantitats percebudes per l'Administració

Totes les quantitats percebudes en concepte d'atorgament d'autoritzacions i concessions, sancions, alienacions, permutes, modificacions de traçat i qualsevol altra percebuda per raó de les previsions d'aquesta llei, es destinaran a la conservació, vigilància i millora dels camins ramaders.

Article 34
Silenci negatiu

Transcorregut un termini de tres mesos sense que hi haja recaigut una resolució expressa, les sol·licituds l'estimació de les quals tinga com a conseqüència que es transferisquen al sol·licitant o a tercers facultats relatives al domini públic, s'entendran desestimades per silenci administratiu, de conformitat amb el que disposa l'article 43.2 de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

TÍTOL VI
COL·LABORACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS

Article 35
Col·laboració entre administracions

1. La Generalitat podrà subscriure convenis i acords de col·laboració amb l'Administració General de l'Estat, al-

2. Asimismo, también podrá imponerse la restricción temporal a que el apartado anterior se refiere por motivos de orden y salud pública.

Artículo 31
Garantías

La conselleria competente por razón de la materia podrá exigir, para el otorgamiento de las autorizaciones y concesiones reguladas por el presente título, la presentación de garantías que aseguren la reposición de las vías pecuarias a su perfecto estado de uso cuando finalice el plazo fijado en la autorización o concesión.

Artículo 32
Prohibiciones

Quedan prohibidas en las vías pecuarias las siguientes actividades:

- a) La extracción de rocas, áridos y gravas.
- b) Los vertidos de cualquier clase.
- c) En el ejercicio de la caza, tanto el empleo como la tenencia de armas cargadas, así como disparar en dirección a las vías pecuarias cuando los proyectiles puedan alcanzarlas.
- d) Los asfaltados, afirmados o cualquier procedimiento semejante. Excepcionalmente se podrán autorizar firmes compatibles con los usos básicos, que no faciliten el tránsito de vehículos a motor en determinadas zonas para evitar el deterioro por la erosión. Asimismo se podrá autorizar motivadamente para acceso de medios de prevención de incendios o de emergencias. En los paseos o alamedas a que se refiere el artículo 22 se podrá actuar con este tipo de firme, estando en todo caso prohibida la circulación de vehículos a motor.

Artículo 33
Carácter finalista de las cantidades percibidas por la Administración.

Todas las cantidades percibidas en concepto de otorgamiento de autorizaciones y concesiones, sanciones, enajenaciones, permutas, modificaciones de trazado y cualquier otra percibida en virtud de las previsions de esta Ley, se destinarán a la conservación, vigilancia y mejora de las vías pecuarias.

Artículo 34
Silencio negativo

Transcurrido un plazo de tres meses sin que hubiera recaído resolución expresa, las solicitudes cuya estimación tuviera como consecuencia que se transfieran al solicitante o terceros facultades relativas al dominio público, podrán entenderse desestimadas por silencio administrativo, de conformidad con lo dispuesto en el artículo 43.2 de la Ley de régimen jurídico de las administraciones públicas y del procedimiento administrativo común.

TÍTULO VI
COLABORACIÓN ENTRE ADMINISTRACIONES

Artículo 35
Colaboración entre Administraciones

1. La Generalitat podrá suscribir convenis y acuerdos de colaboración con la Administración General del Estado, al-

tres comunitats autònomes limítrofes i corporacions locals per a la gestió, recuperació, vigilància i millora de camins ramaders.

2. La Generalitat podrà sol·licitar a l'Administració General de l'Estat la incorporació de camins ramaders a la Xarxa Nacional de Camins Ramaders.

3. Igualment podrà subscriure convenis amb comunitats autònomes limítrofes amb l'objecte d'harmonitzar criteris d'usos i aprofitaments i assegurar la normalitat del trànsit ramader.

4. Els esmentats convenis se subscriuran de conformitat amb el que disposa la legislació estatal en matèria de contractació pública i en la normativa específica de la comunitat autònoma.

TÍTOL VII DE LES INFRACCIONS I SANCIONS

Article 36

Disposició general

El quadre d'infraccions i sancions aplicable als camins ramaders serà l'establert per la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders, i el procediment sancionador l'ordenat en la legislació estatal sobre procediment administratiu i les normes autonòmiques de desenvolupament i aplicació.

Article 37

Procediment sancionador

1. El procediment sancionador per a la imposició de sancions establides en aquesta llei s'efectuarà mitjançant la instrucció del corresponent procediment sancionador subjecte al que disposa el títol IV de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders, i supletòriament al que disposa el títol IX de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, com també en les normes de desenvolupament dictades a aquest efecte per la Comunitat Valenciana.

2. En cap cas es podrà imposar una sanció sense que s'haja tramitat el procediment oportú.

Article 38

Persones responsables

1. Seran responsables de les infraccions previstes en aquesta llei les persones següents:

a) Els que executen els actes constitutius d'infracció, ja directament, ja ordenant o induint a altres a fer-los.

b) Les persones físiques o jurídiques que hagen promogut l'obra o projecte constitutiu de la infracció o que l'haja originat.

c) Els titulars de les autoritzacions o concessions en l'exercici desviat dels quals s'haja comés la infracció.

d) Les corporacions o entitats públiques que atorguen autoritzacions o llicències per a realitzar actes que constitueixen infraccions en aquesta matèria.

2. Quan no siga possible determinar el grau de participació de les distintes persones que hagen intervingut en la realització de la infracció, la responsabilitat serà solidària, sense perjudici del dret a repetir enfront dels altres partícips per part d'aquell o aquells que hagen fet front a les responsabilitats.

otras comunidades autónomas limítrofes y corporaciones locales para la gestión, recuperación, vigilancia y mejora de vías pecuarias.

2. La Generalitat podrá solicitar a la Administración General del Estado la incorporación de vías pecuarias a la Red Nacional de Vías Pecuarias.

3. Igualmente podrá suscribir convenios con comunidades autónomas limítrofes con el objeto de armonizar criterios de usos y aprovechamientos y asegurar la normalidad del tránsito ganadero.

4. Los citados convenios se suscribirán de conformidad con lo dispuesto en la legislación estatal en materia de contratación pública y en la normativa específica de la comunidad autónoma.

TÍTULO VII DE LAS INFRACCIONES Y SANCIONES

Artículo 36

Disposición general

El cuadro de infracciones y sanciones aplicable a las vías pecuarias será el establecido por la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de Vías Pecuarias, y el procedimiento sancionador el ordenado en la legislación estatal sobre procedimiento administrativo y las normas autonómicas de desarrollo y aplicación.

Artículo 37

Procedimiento sancionador

1. El procedimiento sancionador para la imposición de sanciones establecidas en esta Ley se efectuará mediante la instrucción del correspondiente procedimiento sancionador sujeto a lo dispuesto en el título IV de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de Vías Pecuarias, y supletoriamente a lo dispuesto en el título IX de la Ley de régimen jurídico de las administraciones públicas y del procedimiento administrativo común, así como en las normas de desarrollo dictadas al efecto por la Comunitat Valenciana.

2. En ningún caso, se podrá imponer una sanción sin que se haya tramitado el oportuno procedimiento.

Artículo 38

Personas responsables

1. Serán responsables de las infracciones previstas en esta Ley las siguientes personas:

a) Los que ejecutaren los actos constitutivos de infracción, ya directamente, ya ordenando o induciendo a otros a su realización.

b) Las personas físicas o jurídicas que hubieran promovido la obra o proyecto constitutivo de la infracción o que la hubiera originado.

c) Los titulares de las autorizaciones o concesiones en cuyo ejercicio desviado se hubiera cometido la infracción.

d) Las corporaciones o entidades públicas que otorguen autorizaciones o licencias para realizar actos que constituyan infracciones en esta materia.

2. Cuando no sea posible determinar el grado de participación de las distintas personas que hubieran intervenido en la realización de la infracción, la responsabilidad será solidaria, sin perjuicio del derecho a repetir frente a los demás partícipes por parte de aquel o aquellos que hubieran hecho frente a las responsabilidades.

3. Seran responsables subsidiaris, en el supòsit d'infraccions comeses per persones jurídiques, els seus administradors de fet o de dret, o les persones que actuen en nom seu o representació, en la forma que reglamentàriament s'estableixca.

Article 39

Reparació de danys

1. Sense perjudici de les sancions penals o administratives que en cada cas escaiguen, la persona responsable haurà de reparar el dany causat. La reparació tindrà com a objectiu aconseguir, en la mesura que siga possible, la restauració del camí ramader al ser i estat previs al fet de cometre's l'agressió.

2. En el cas que no es puga restaurar el dany en el mateix lloc, haurà de recuperar-se un altre espai on complisca la finalitat del camí ramader.

Article 40

Execució forçosa

L'incompliment de les resolucions de l'Administració en els procediments sancionadors donarà lloc a l'execució forçosa d'aquestes a través dels mitjans previstos en l'article 20 de la Llei 3/1995, de 23 de març, de camins ramaders.

Article 41

Mesures provisionals i cautelars

1. En l'aplicació de les mesures provisionals i cautelars, s'estarà al que disposen els articles 72 i 136 de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, i el reglament aprovat pel Reial decret 1398/1993, de 4 d'agost.

2. Les mesures provisionals podran consistir:

a) En la suspensió, la paralització i el precintament de les obres o activitats danyoses o constitutives d'infracció.

b) En el precintament i la retirada d'instal·lacions o elements de qualsevol classe que impedisquen o dificulten el trànsit i ús regular dels camins ramaders.

c) En la prestació de fiances pels presumptes infractors, en garantia de l'efectivitat de les sancions que puguen imposar-se'ls.

d) En qualsevol altra mesura per al restabliment de l'ús regular dels camins ramaders i el lliure trànsit.

3. Per a l'execució de les mesures podrà demanar-se l'auxili de les forces i cossos de seguretat, a través dels organismes de qui depenguen.

4. Dictada una resolució en l'expedient sancionador i mentre no siga ferma, podran també adoptar-se les mesures cautelars que pertocquen amb la mateixa finalitat i contingut de les mesures provisionals a què es refereixen els apartats anteriors, si s'han adoptat amb anterioritat, s'entendrà acordat el seu manteniment.

Fins que es complisca el que s'ha ordenat, es podran imposar multes coercitives, reiterades per lapsus de temps que siguen suficients per a complir el que s'ha ordenat, de conformitat amb el que disposa la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

5. L'incompliment de les mesures provisionals i cautelars adoptades d'acord amb el que preveu aquest article serà considerat com a infracció molt greu.

3. Serán responsables subsidiarios, en el supuesto de infracciones cometidas por personas jurídicas, sus administradores de hecho o de derecho, o las personas que actúen en su nombre o representación, en la forma que reglamentariamente se establezca.

Artículo 39

Reparación de daños

1. Sin perjuicio de las sanciones penales o administrativas que en cada caso procedan, la persona responsable deberá reparar el daño causado. La reparación tendrá como objetivo lograr, en la medida de lo posible, la restauración de la vía pecuaria al ser y estado previos al hecho de cometerse la agresión.

2. En el caso de que no se pueda restaurar el daño en el mismo lugar, deberá recuperarse otro espacio donde cumpla la finalidad de la vía pecuaria.

Artículo 40

Ejecución forzosa

El incumplimiento de las resoluciones de la Administración en los procedimientos sancionadores dará lugar a la ejecución forzosa de las mismas a través de los medios previstos en el artículo 20 de la Ley 3/1995, de 23 de marzo, de vías pecuarias.

Artículo 41

Medidas provisionales y cautelares

1. En la aplicación de las medidas provisionales y cautelares, se estará a lo dispuesto en los artículos 72 y 136 de la Ley de régimen jurídico de las administraciones públicas y del procedimiento administrativo común, y el reglamento aprobado por el Real decreto 1398/1993, de 4 de agosto.

2. Las medidas provisionales podrán consistir:

a) En la suspensión, paralización y precinto de las obras o actividades dañosas o constitutivas de infracción.

b) En el precinto y retirada de instalaciones o elementos de cualquier clase que impidan o dificulten el tránsito y uso regular de las vías pecuarias.

c) En la prestación de fianzas por los presuntos infractores, en garantía de la efectividad de las sanciones que pudieran imponerseles.

d) En cualquier otra medida para el restablecimiento del uso regular de las vías pecuarias y el libre tránsito.

3. Para la ejecución de las medidas podrá recabarse el auxilio de las fuerzas y cuerpos de seguridad, a través de los organismos de quien dependan.

4. Dictada resolución en el expediente sancionador y mientras no sea firme, podrán también adoptarse las medidas cautelares que procedan con la misma finalidad y contenido de las medidas provisionales a que se refieren los apartados anteriores, si se hubieran adoptado con anterioridad se entenderá acordado su mantenimiento.

Hasta que se cumpla lo ordenado, se podrá imponer multas coercitivas, reiteradas por lapsos de tiempo que sean suficientes para cumplir lo ordenado, de conformidad con lo dispuesto en la Ley de régimen jurídico de las administraciones públicas y del procedimiento administrativo común.

5. El incumplimiento de las medidas provisionales y cautelares adoptadas conforme a lo previsto en el presente artículo será considerado como infracción muy grave.

Article 42*Competència sancionadora*

1. Serà competent per a iniciar i instruir el procediment sancionador, i per a l'adopció de les mesures cautelars o provisionals, la direcció territorial on s'haja comés la presunta infracció.

2. Serà competent per a resoldre el procediment sancionador:

a) La direcció territorial competent en el cas de sobreseïment de l'expedient i multa de fins a 600 euros.

b) La direcció general competent en matèria de camins ramaders en el cas de multes de 601 a 6.000 euros.

c) El conseller competent en matèria de camins ramaders en el cas de multes de 6.001 a 100.000 euros.

d) El Consell en el cas de multa de 100.001 a 150.000 euros.

Article 43*Actualització de la quantia de les sancions*

El Consell, mitjançant decret, podrà actualitzar la quantia de les multes establertes d'acord amb les variacions que experimente l'índex de preus al consum.

Article 44*De les funcions de policia, vigilància i inspecció en matèria de camins ramaders*

Correspon als agents forestals o ambientals les funcions de vigilància i inspecció del compliment de les disposicions en matèria de camins ramaders, sense perjudici de les competències atribuïdes a altres òrgans de les distintes administracions públiques, els quals han de formular les oportunes denúncies de les infraccions que observen.

DISPOSICIONS ADDICIONALS**Primera***Senyalització de camins ramaders*

1. La Generalitat, a l'entrada en vigor d'aquesta llei, requerirà a totes les administracions i institucions que tenen l'obligació de senyalitzar camins ramaders o les seues interseccions a complir aquest manament.

2. Mitjançant una ordre de la conselleria competent per raó de la matèria es regularà el model de la senyalètica per a la seua homogeneïtzació.

Segona*Denominació de Carrerada*

Les classificacions actuals que utilitzen la denominació de Carrerada per a camins ramaders l'amplària de la qual no siga superior a 20 metres passaran a denominar-se Sendera o Assagador.

Tercera*Terreny ocupat per un Parc o Reserva Natural*

L'ús que es done als camins ramaders o als trams d'aquests que travessen el terreny ocupat per un Parc o una Reserva Natural estarà determinat pel Pla d'ordenació dels recursos naturals i, a més, en el cas dels parcs, pel pla rector d'ús i gestió, encara que sempre s'assegurarà el manteni-

Artículo 42*Competencia sancionadora*

1. Será competente para iniciar e instruir el procedimiento sancionador, y para la adopción de las medidas cautelares o provisionales, la dirección territorial donde se haya cometido la presunta infracción.

2. Será competente para resolver el procedimiento sancionador:

a) La dirección territorial competente en el caso de sobreseimiento del expediente y multa de hasta 600 euros.

b) La dirección general competente en materia de vías pecuarias en el caso de multas de 601 a 6.000 euros.

c) El conseller competente en materia de vías pecuarias en el caso de multas de 6.001 a 100.000 euros.

d) El Consell en el caso de multa de 100.001 a 150.000 euros.

Artículo 43*Actualización de la cuantía de las sanciones*

El Consell, mediante decreto, podrá actualizar la cuantía de las multas establecidas de acuerdo con las variaciones que experimente el índice de precios al consumo.

Artículo 44*De las funciones de policía, vigilancia e inspección en materia de vías pecuarias*

Corresponde a los agentes forestales o ambientales las funciones de vigilancia e inspección del cumplimiento de las disposiciones en materia de vías pecuarias, sin perjuicio de las competencias atribuidas a otros órganos de las distintas administraciones públicas, quienes han de formular las oportunas denuncias de las infracciones que observen.

DISPOSICIONES ADICIONALES**Primera***Señalización de vías pecuarias*

1. La Generalitat, a la entrada en vigor de esta Ley, requerirá a todas las administraciones e instituciones que tienen la obligación de señalizar vías pecuarias o sus intersecciones a cumplir con dicho mandamiento.

2. Mediante Orden de la conselleria competente por razón de la materia se regulará el modelo de la señalética para su homogeneización.

Segunda*Denominación de Cordel*

Las clasificaciones actuales que utilicen la denominación de Cordel para vías pecuarias cuya anchura no sea superior a 20 metros pasarán a denominarse Vereda o Azagador.

Tercera*Terreno ocupado por un Parque o Reserva Natural*

El uso que se dé a las vías pecuarias o a los tramos de las mismas que atraviesen el terreno ocupado por un Parque o una Reserva Natural estará determinado por el Plan de ordenación de los recursos naturales y, además, en el caso de los parques, por el plan rector de uso y gestión, aunque siempre se asegurará el mantenimiento de la integridad su-

ment de la integritat superficial dels camins ramaders, la idoneïtat dels itineraris, dels traçats, juntament amb la continuïtat del trànsit ramader i dels altres usos compatibles i complementaris d'aquell.

Quarta

Camins ramaders no classificats

Els camins ramaders no classificats conserven la seua condició originària i hauran de ser objecte de classificació amb caràcter d'urgència en un termini màxim de 6 anys.

Cinquena

Legislació supletòria

Serà d'aplicació supletòria la Llei 14/2003, de 10 d'abril, de patrimoni de La Generalitat, en tot allò no regulat per la Llei de camins ramaders de la Comunitat Valenciana.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA

Els camins ramaders no classificats hauran de ser-ho amb caràcter d'urgència, conservant la seua condició originària com a camí ramader.

Si amb posterioritat a l'entrada en vigor d'aquesta llei apareixen documents que constaten l'existència de camins ramaders sense classificar, s'hauran de classificar immediatament i unir-los a la llista dels que ja es tinga constància al terme municipal afectat.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA

Derogacions i vigències

Queden derogades les disposicions del mateix rang o d'un rang inferior en allò que s'opose al que disposa aquesta llei.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Autorització de desenvolupament

S'autoritza el Consell per a dictar totes les disposicions que calguen per a l'execució i el desenvolupament del que estableix aquesta llei, i es faculta la conselleria competent per raó de la matèria a aprovar, amb un informe previ favorable de la Conselleria d'Economia, Hisenda i Ocupació, la forma, els terminis d'ingrés, els models d'imprés i les normes de desenvolupament que calguen per a l'aplicació d'aquesta llei.

Segona

Modificacions pressupostàries

La Conselleria d'Economia, Hisenda i Ocupació realitzarà les modificacions pressupostàries oportunes per a l'adaptació del programa pressupostari dels pressupostos de la Generalitat al compliment dels objectius de la llei.

Tercera

Entrada en vigor

Aquesta llei entrarà en vigor l'endemà de la publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat*.

perficial de las vías pecuarias, la idoneidad de los itinerarios, de los trazados, junto con la continuidad del tránsito ganadero y de los demás usos compatibles y complementarios de aquél.

Cuarta

Vías pecuarias no clasificadas

Las vías pecuarias no clasificadas conservan su condición originaria y deberán ser objeto de clasificación con carácter de urgencia en un plazo máximo de 6 años.

Quinta

Legislación supletoria

Será de aplicación supletoria la Ley 14/2003, de 10 de abril, de patrimonio de La Generalitat, en todo lo no regulado por la Ley de vías pecuarias de la Comunitat Valenciana.

DISPOSICIÓ TRANSITORIA

Las vías pecuarias no clasificadas deberán serlo con carácter de urgencia, conservando su condición originaria como vía pecuaria.

Si con posterioridad a la entrada en vigor de la presente ley aparecieren documentos que constataran la existencia de vías pecuarias sin clasificar, se procederá a su inmediata clasificación y unión a la relación de las que se tenga constancia en el término municipal afectado.

DISPOSICIÓ DEROGATORIA

Derogaciones y vigències

Quedan derogadas las disposiciones de igual o inferior rango en lo que se opongan a lo dispuesto en esta ley.

DISPOSICIONES FINALES

Primera

Autorización de desarrollo

Se autoriza al Consell para dictar cuantas disposiciones sean necesarias para la ejecución y desarrollo de lo establecido en esta ley, y se faculta a la conselleria competente por razón de la materia para aprobar, previo informe favorable de la Conselleria de Economía, Hacienda y Empleo, la forma, plazos de ingreso, modelos de impreso y normas de desarrollo que pudieran ser necesarias para la aplicación de la presente ley.

Segunda

Modificaciones presupuestarias

La Conselleria de Economía, Hacienda y Empleo realizará las modificaciones presupuestarias oportunas para la adaptación del programa presupuestario de los Presupuestos de la Generalitat al cumplimiento de los objetivos de la ley.

Tercera

Entrada en vigor

Esta ley entrará en vigor el día siguiente al de su publicación en el *Diari Oficial de la Generalitat*.